

VITA SANCTI RODULPHI EPISCOPI
EUGUBINI ET S. DOMINICI LORICATI.
(Anno Christi 1063 26 Junii.---Anno Christi
1062, 1 Octobris.) *Cum anonymi notis.*

ARGUMENTUM.

Praeceperat ei Alexander pont. max. ut sibi praescriberet quidpiam memoria dignum, et quod propter utilitatem in publicis monumentis 484 asservari mereretur. Scribit igitur mores, vitam et sanctissima gesta Rodulphi episcopi Eugubini, et Dominici Loricati. Hos proximis diebus diem suum obiisse certior factus erat, et ex utriusque interitu non parum molestiae perceperat. De Petro quoque Rodulphi fratre, et aliis monasterii sui monachis, vitae sanctitate ac conversatione celeberrimis, nonnihil attingit.

PROLOGUS.

Domno ALEXANDRO beatissimo papae PETRUS peccator monachus servitatem.

Praecepit mihi beatitudo tua, venerabilis pater, ut nunquam tibi litteras mitterem, quae leve quid, et oblivione dignum, ac frivolum continerent; quas scilicet, mox ut lector transiliendo percurrerit, edax flamma consumit; sed tale tibi semper aliquid scriberem, quod et ad aedificationem legentium

suscipi, et inter scripturas mereretur authenticas reservari. Unde Patri luminum agenda sunt gratiae, qui sacrarium tui pectoris hoc igne sui amoris accendit, ut et in antiquorum Patrum studiis jugiter requiescas; et insuper, si qui tibi videntur idonei, ad scribendum eos provocare non negligas.

A vobis itaque nuper egressus, cum Florentinae urbis moenia subii, nuntius mihi mox repentinus accurrit, qui mihi diem medium in tenebras vertit, omniumque meorum viscerum venas amarissimae legationis felle complevit; episcopum scilicet Eugubinum esse defunctum, cujus utique conversatio, si recolitur, non mediocriter aedificare poterit audientes. Valet enim et ad exprimendam recte vivendi formam, et ad adhibendam corrigendis moribus disciplinam. Nam ante fere septennium ille cum matre et duobus fratribus se paulisper aetate praecedentibus, servis duntaxat libertate donatis, castrum suum mihi inexpugnabili munitione vallatum cum omnibus, quae sui juris erant, praediis contulit, atque ad eremum veniens, habitum monasticae professionis .

CAPUT PRIMUM. *S. Rodolphus fit monachus.*

Monasterium plane in eorum possessione construximus, de cujus nunc sancto conventu regulariter victitante, satis in Domino gratulamur, ubi matre et fratre, qui infirmior est, constitutis, iste Rodolphus, qui postmodum ad episcopatus culmen evectus est, et Petrus primogenitus frater, eremiticam vitam **485** tam continenter, tam districte duxerunt; ut et audientibus praedicaret eos fama mirabiles, et conviventibus

vita monstraret insignes. Sane si de Petro vellem cuncta referre quae suppetunt, prius schedula fortassis ista deficeret cum adhuc dicendi materia superesset. Nam ut e multis unum saltem breviter referam, dum in capitulo consideremus, aliquando de disciplinis regularibus disputantes, ille, ut erat novitius, unum ex saeculari consuetudine inordinatum protulit verbum. Tunc ego velut ira permotus, dura satis illum invectione corripui, postque redargutionum atque correptionum longiora flagella, tanquam quaestione pulsato sententiam inferens, per quadraginta dies illum vino abstinere praecepi, et tamen intentione, ut tantum ad praesens illum cum caeteris ab incautis sermonibus deterrerem, postmodum vero sententiam discretae remissionis moderamine temperarem. Sed cum me contigisset diversis intentum esse negotiis, neque hoc mihi quilibet in memoriam revocasset, elapso jam praescripto dierum circulo, tandem recordatus expavi, et quid ex injuncta sibi poenitentia Petrus egisset attonitus exquisivi. Fratrum itaque relationibus didici poenitentiam esse peractam. Poenituit, fateor, prolatae sententiae, sed gaudens admiratus sum tantam poenitentiam fratris ut pro uno solo verbo inconsulte prolato tam longam poenitentiam praetulisset, et neque per se neque per alios indulgentiam postulasset.

CAPUT II. *S. Rodolphus nihil de rigore monastico deponit in episcopatu.*

Nunc igitur ad episcopum, a quo coeperat, sermo recurrat. Quamvis enim Petrus idem, ut major erat aetate, nihilominus

etiam in ardui propositi et districtae vitae semper praecederet itinere, hic tamen ad sacerdotalis officii jura promotus, quod in eremo didicit in Ecclesia non omisit. Eisdem quippe terebat semper membra ciliciis, eisdem contentus erat perexiguus admodum ac despicabilibus indumentis. Plane dum juvenilis aetatis ingruente natura gravissimam simam saepe pateretur acediam, laquearibus cellulae funiculos innectebat, sicque ulnis insertis psalmodiae studio pendulus insistebat. Nunquam adipe, nunquam ovis, vel caseo vescebatur. In eisdem vero quae apponebantur eduliis continens, eum frugalitas cruciabat, ut discumbens non tam se reficeret quam certaret, et intestinum potius esset gulae bellum, quod extrinsecus videbatur esse convivium. Saepe pugnavi ut saltem in hiemali inclementia frigoris, aut papyrinae sibi storeae stramenta supponeret, aut vestitus saltem nocte dormiret. At ille in nuda ligni tabula nudus, sola contentus interula cubitabat. Ecclesiam porro deputabat hospitium, solitudinis autem cellulam habitaculum decernebat. Inconditi siquidem mores populi, et indisciplinatae cervices, et leve jugum (**Matth. XI**). Domini nequaquam sibi patiebantur imponi; sed muneribus terrenis intenti, non ex ore pontificis Dei verbo, sed **486** tanquam de manibus praesidis, commodis inhiabant. Haec enim regio quo magis invenitur aliena divitiis, eo copiosius exuberat vitiis. Ab *egeno* siquidem denominari videtur Eugubium, vel egens bono. Ideoque me vim ingerente coactus, Ecclesiam quam dimiserat voto retinebat officio; in eremo tamen perseverantius habitabat.

CAPUT III. *Abstinentia Rodulphi.*

Quandocunque impetrare poterat ut huiusmodi panis in eremo fieret, edebat panem, non fratrum, non denique puerorum; sed eum qui vel ex puro fieret hordeo, vel ex cantabro potius, quod projiciendum canibus de puerorum panibus remansisset. Et licet praeter celebriores dies hoc esset quotidie pane contentus, mensuram tamen attentius aequitatis lancibus appendebat. Unde mihi quandoque conquestus est quia si sibi mensura concederetur, hunc cumdem panem prurienti gulae largius indulgeret. Tanta quippe juveniculum hominem castigabat inedia, ut undecunque solatium alimenti perciperet, vacuo ventre stomachus non curaret. Aliquando vero etiam diebus Dominicis pulmentum nesciens, pomis tantum et pane cum aqua vivebat. Ferreo circa pectus circulo jugiter cingebatur; quem tamen circumulum sub ilia dimersum, dum coram fratribus nudaretur, diligentius occultabat. Nunquam scilicet capitulo confessor intererat, in quo non acciperet disciplinam, et tunc festivus exsultabat, si non ab uno tantum, sed a duobus flagellari fratribus juberetur. Saepe poenitentiam centum suscipiebat annorum, quam scilicet per viginti dies allisione scoparum, caeterisque poenitentiae remediis persolvebat. Psalterium quotidie, cum duo non posset, unum saltem non negligebat implere. Quod nimirum, cum esset in cellula constitutus, armata scopis utraque manu, totum cum disciplina continuare consueverat.

Porro autem cum in expeditione esset aliqua constitutus, quantalibet intempestae noctis profunditate consurgeret, nudis semper cruribus et pedibus usque dum dilucesceret, psallere non cessabat. Quam videlicet consuetudinem, dum in cella consisteret, diebus ac noctibus sine cessatione servabat. Quamlibet gravis bruma rigesceret, simplicibus soccis

muniebat pedes, cum tamen frater ejus solis calceis contentus esset: Saepe me per clementiam Christi terribiliter adjurabat, ut si quando fortassis excederet, nequaquam me ab ejus correptione subducerem, sed omnem in eo disciplinae modum, qui monachis debebatur, implerem. Ita plane et regulam monachi et auctoritatem episcopi sub alterna vicissitudine laudabiliter observabat. Opportune siquidem et inopportune verbo praedicationis instabat, et quidquid domesticis subripere valebat expensis, et bene prodigus in pauperes dispergebat. Congregans annualiter synodum, nullum assuetae oblationis, vel xeniorum canonem a clericis exigi permittebat, sed ne a lapsis quidem commodum aliquod, **487** praeter solam poenitentiam, requirebat: Absit, inquit, ut synodum vendam; lapsos etiam potius erigam quam ex eorum cadaveribus corvino more pinguescam. Taedet ulterius scribendo procedere, et velut paternas a pictura manus dolor videtur Icareus cohibere.

CAPUT IV. *Felix obitus ejus*

His igitur et hujusmodi virtutum floribus adornatum, quasi candens liliū immaturae mortis pruina decoxit, ita ut cum vix triginta plus minus videretur annorum, ad verae lucis Auctorem ex hac infelici luce migravit. *Consummatus enim in brevi*, sicut Scriptura loquitur, *explevit tempora multa. Placita enim erat Deo anima illius (Sap. IV)*. Et jure consummatus in brevi, multa tempora dicitur explevisse, quia, dum in eo parvo quod vixit justitiae tramitem tenuit, quantum ad se omnia tempora in obsequium Conditoris expendit. Plane

quidquid illic de sancto viro Sapiaientia loquitur, ita huic per omnia congruit, ac si de illo specialiter diceretur: *Senectus, inquit, venerabilis est, non diuturna nec numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, et aetas senectutis vita immaculata, placens Deo. Unde et sequitur: Factus dilectus, et vivens inter peccatores, translatus est. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatis (Ibid.).*

CAPUT V. *Vita venerabilis viri Dominici Loricati.*

Sed ecce, dum hujus epistolae gerulus, qui ad vos veniat quaeritur et non suppetit, repente aliud quod uberius ad aedificationem proficere valeat, si scribatur, occurrit. Et fortassis ob hoc nuntius mihi superna dispositione subtrahitur, ut interim, vacante me, stylus ad aliud transferatur. Vir itaque Dei Dominicus pater, et dominus meus ante annum defunctus est, cujus vita si scribatur, vereor ne fortassis a quibusdam fratribus incredibilis judicetur. Sed absit a me mendacium scribere. Nam qui veritatem pro viribus veraciter colo, commentum fallaciae non admitto. Neque enim illud nos latet Apostoli, qui cum praemisisset: *Si Christus non resurrexit, inanis est ergo praedicatio nostra;* praesto subjunxit: *Invenimur autem **488** et falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversus Deum, qui suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt (I Cor. XV).* In quibus apostolicae sententiae verbis, ut non

diutius immoremur, in promptu lector intelligit, quoniam qui vel Deum, vel Dei servum mirabile quid fecisse confingit, non modo fabricati praeconii praemium non meretur, verum etiam adversus eum quem laudaverat, falsum testimonium protulisse convincitur.

CAPUT VI. *Fit monachus eremita.*

Dominicus itaque cum esset in saeculo clericus, quia tunc Simoniaca vigeat haeresis, quae et nunc utinam prorsus esset extincta, ut presbyter fieret, a parentibus ejus data est episcopo Hircinae pellis aluta, quia, sicut ait Apostolus: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum* (**Rom. VIII**), haec una beati viri culpa multorum post bonorum probatur exstitisse materia. Nam hoc pavore perterritus, contempsit saeculum, induit monachum, arduumque mox eremiticae vitae, tanquam bellator intrepidus, arripuit institutum. Sed quia male promotus est, donec advixit, sacrosancti altaris usurpare ministerium non praesumpsit. Virgo usque ad obitum fuit, vitam eremiticam non omisit, ubi nimirum sub magisterio sancti viri Joannis, qui dicebatur de monte Feretri, per plurimos vixit annos. In illa igitur eremo, quae scilicet erat in regione quae dicitur Luceoli, constituta, decem et octo videbantur cellulae ad habitandum fratribus deputatae, ubi nimirum sub hac regula vivebatur, ut nunquam vinum biberent, nunquam adipe alimenta condirent; unum in Dominica die, sed et quinta feria pulmentum sumerent, quinque per hebdomadam diebus in pane et aqua jejunium celebrarent; solis autem orationibus vacantes, vel manuum

operibus insistentes, non agriculturam exercebant, non praedia, vel aliquam substantiam, praeter unum sagmarium possidebant. Cum quo scilicet asello vel equo unus erat minister, qui vel ad acquirendas, vel ad terendas fruges indeficiens discurrebat, solusque eos in cunctis necessitatibus sustentabat, Joannes scilicet, qui postmodum loci abbas factus, sub honesta rexit administratione conventum. Tenebant autem per totam hebdomadam districta censura silentium, quod utique Dominica die post vesperum, cibumque solventes habebant loquendi invicem usque ad completionis officium libertatem. Nudis praeterea pedibus et **489** cruribus jugiter in cellulis morabantur. Dixit autem mihi quia, cum cohabitaret Ansoni, religioso videlicet viro quem et ipse vidi, quotidie per omnes horas canonicas disciplinam sibimet invicem scoparum ictibus ingerebant. Qui videlicet Anso sibi aliquando conquestus est quod novem diarias panis pensas in ventre simul haberet. Tanta quippe macerabantur inedia ut aridus panis constiparetur in ilibus ac digeri difficile potuisset.

Illic etiam quidam frater erat, qui saepe vagabundus egredi de cella tentaverat, quem Joannes prior eremi, prout dignum erat, prius austere corripuit, deinde in sua praesentia vapulare praecepit. Cumque jubente magistro se coepisset induere, superbe locutus est. Quem rursus magister exui, rursus praecepit verberari. Sed adhuc etiam se vestire incipiens, superbum quid effluere non cessavit. Sic tertio, sic quarto, et si rite teneo, usque sexies verberatus est nec emendatus. Exutus enim et reindutus humilia respondere non potuit. Septima vero vice flagellatus, cum se coepisset induere, clara coepit voce clamare, dicens: Ecce diabolus abiit, ecce

nequissimus mei cordis habitator aufugit, meque nexibus quibus astringebar effractis liberum dereliquit. Jamjam domino et magistro meo libenter obtempero ejusque me subdendum legibus per omnia repromitto. Hoc modo frater ille ad humilitatis custodiam rediit, et in cellula jugiter perseverans, de caetero irreprehensibiliter vixit.

CAPUT VII. *Fit B. Petri Damiani discipulus.*

Longe vero post, magistro praebente consensum, dignatus est vir sanctus praedictus mihi misero, et quem ipse suscipere dignaretur, indigno, mira se prorsus humilitate committere, et sicut abbati monachum subjugare. Cui nimirum praestitit, non accepit. Et quem susceperam velut in subjectione clientem, gaudeo me in schola Christi vere philosophum percepisse doctorem. Tota quippe vita ejus praedicatio et aedificatio, doctrina erat et disciplina. Sed quia nos nonnulla hujus sancti viri dicta, vel facta per diversa dictatus nostri jam opuscula sparsimus, non videtur absurdum, si eadem hic, quae tamen prae manibus habentur, eo ipso stylo quo scripta sunt apponamus. Sane facilius est exitus ex dolatis lignis domum construere quam dolando simul et construendo laboris exercitium geminare. Nam et de templo Salomonis scriptum est: *Domus autem cum aedificaretur lapidibus, de 490 dolatis atque perfectis aedificata est; et malleus, et securis, et omne ferramentum, non sunt audita in domo, cum aedificaretur* (**I Reg. VI**). Habemus et nos, juxta nostrae manus imperitiam, politos lapides, quos utique sufficit nobis, ut in structura duntaxat, ita ut inventi sunt, simpliciter ordinemus.

CAPUT VIII. *S. Dominicus ferrea lorica ad carnem indutus.*

In epistola itaque ad domnum Teuzonem inclusum missa, hoc me scripsisse reperio; «sed cur ego sanctos commemorando viros diversa passim loca perlustro, quandoquidem intra limen, et prae manibus teneo, ad cuius digne efferenda praeconia impar viribus non assurgo? Certe cellulis altrinsecus constitutis, solo basilicae medianis interstitio, ego illeque dividimur. Cujus si virtutibus enumerandis invigilo, ante dies elabatur quam scribendi materia deficere posse videatur. Dominicum dico, doctorem videlicet et dominum meum, cuius quidem lingua rustica est, sed vita artificiosa satis et lepida. Quae sane vita satis utilius ad aedificationem vivis operibus praedicat quam sterilis quorundam lingua, quae accurata phaleratae urbanitatis verba inaniter trutinat. Longo jam annorum elabente curriculo, ferrea ad carnem lorica praecinctus, infoederabilem pugnam cum iniquis spiritibus conserit, semperque paratus ad praelium, non solum corde, sed et corpore praemunito adversus hostiles acies fervidus bellator incedit. Hanc autem continuae vitae consuetudinem indifferenter habet, ut vix dies ulla praetereat, quin duo psalteria modulando utraque manu scopis armata nudum corpus allidat. Et hoc remissiori quidem tempore. Nam quadragesimalibus circulis, sive cum poenitentiam peragendam habet (crebro enim centum annorum poenitentiam suscipit) tunc per dies singulos, dum se scoparum tusionibus afficit, ut minus, tria psalteria

meditando persolvit. Centum autem annorum poenitentia, sicut ipso auctore didicimus, sic expletur. Porro cum tria scoparum millia unum poenitentiae annum apud nos regulariter expleant, decem autem psalmorum modulatio, ut saepe probatum est, mille scopas admittat, dum centum quinquaginta psalmis constare psalterium non ambigitur, quinque annorum poenitentia in unius psalterii disciplina recte supputantibus invenitur. Sed sive quinque vices ducas, sive viginti quinquies, **491** centum faciunt. Consequitur ergo, ut qui viginti psalteria cum disciplina decantat, centum annorum poenitentiam se peregissee confidat. Quanquam et in hoc plerosque noster Dominicus superet, quia cum nonnulli unam manum in disciplinis agendis exerceant, iste, ut revera Benjamin filius, contra rebelles carnis illecebras utraque manu infatigabiliter pugnat. Hanc autem centum annorum poenitentiam, ut mihi ipse professus est, facile sex diebus ex more consummat. Memini quoque quia cujusdam Quadragesimae imminentis initio, mille annos imponi sibi per nos ad poenitentiam petiit, quos certe omnes ferme antequam jejunii tempus transigeretur, explevit. Et paulo post hoc prosecutus sum.

Nunc ad Dominicum, de quo coeperat, sermo recurrat. Enim vero cum hunc jam et incurva senectus deprimat, et crebris insuper saepe languoribus contabescat, mirum unde illi tantus fervor incandeat, ut in spiritualibus exercitiis se semper invictum, semper infatigabilem reddat. Nam, ut ipso referente cognovi, saepe duo psalteria cum disciplinis stando continuat, ita ut neque interim sedeat, neque vel ad momentum a percussione incredibili mentis fervore quiescat. Inquirenti mihi aliquando utrum posset cum ferreae vestis pondere

aliquantisper genuum flexibus insudare, sub hac mihi dedit obscuritate responsum: Cum incolumitas, inquit, mihi votiva respondet, quandoque per omnes totius psalterii quindenos psalmos centies genua flectere consuevi. Quod quidem tunc non diligenter attendi, postmodum vero quod dictum fuerat, mente revolvens, a depresso homine mille metanoeas in uno psalterio fieri, admiratus expavi (*consule scholia ad calcem Vitae*). Quadam die post vesperam, cellulam meam ingressus: Magister, inquit (hoc enim indigno vocabulo me ex humilitate compellat), hodie feci quod hactenus me fecisse non memini, octo nempe psalteria inter diem et noctem modulatus explevi. Videbatur autem tunc totus vultus ejus ita scopis attritus, ac sulcantibus quibusdam vibicibus livefactus, tanquam si pila fuerit, ptisanarum videlicet more contusus. Psalmodia sane illi idcirco tam facile provenit, quia non tam verba, ut ipse asserit, lingua perstrepenste revolvit, quam sensum mentis vivacitate percurrit.»

CAPUT IX. *Lautior cibus ejus panis cum feniculo.*

«Aliquando a me remotus habitabat, cumque ad me ingressum quibus tunc se vitae legibus ageret inquisissem, respondit se carnaliter vivere, et quintis semper feriis cum Dominicis diebus a solito se abstinentiae **492** rigore laxare. Requisitus utrum quolibet pulmento, ovis vel caseo vesceretur, negavit; rursus, si piscibus aut pomis. Pisces, ait, et poma, si qua sunt, aegrotantibus praebeo, quorum non minimam multitudinem jacere in nostris partibus ingemisco.

Cumque illum durus exactor in angusto concluderem, dicens: Unde ergo illis diebus remissius vivis, si nihil eorum comedis, quae necesse sit vel ignibus decoqui vel in arboribus inveniri? Respondit: Feniculo, inquiens, cum pane libenter vescor. Mox nimirum perite cognovi quam carnaliter homo viveret qui suas delicias in feniculo constituisset. Habet plane uberem lacrymarum gratiam, sed alternam. Cum enim reclusus sub districto se silentio reprimat; mox, ut voluerit, affluenter plangit. At si colloquio frequentetur, fletum se amisisse conqueritur, nam et ego illi saepe penuriam meae ariditatis impropero, dicens: Heu! inquam, mi pater, istae tuae lacrymae infecundae sunt, quae alias orando lacrymas parere nequeunt. Optarem namque, quod consequens est, nimirum ut sicut tu mihi pater es, ita nihilominus et tuae lacrymae mearum quoque lacrymarum fierent genitrices.»

In regula quoque eremitica hoc inseruisse me recolo. Dicam. Sed quis sciat utrum fides assertioni fidelissimae praebeatur? Sed parvipendendum est si humana temeritas arguat quem summa veritas falsitatis excusat. Est inter nos qui nonnunquam, uno die continuato cum nocte, novem psalteria meditando decurrat, et interim pene semper utraque manu scopis armata nudum corpus afficiat. Notandum autem quia, dum haec peragere satagit, nocte vel die dormire non vacat, sed aliquando genua flectens, dum caput terrae deponit, sic nudo repente somnus obrepit, quo solo contentus est. Hic mihi aliquando fraterna familiaritate conquestus est, quia cum novem sic psalteria saepe modulando perficeret, ad decimum nunquam potuerit pervenire.

In epistola quoque, quam Blancae comitissae direximus, hoc nos indidisse videmur: Utinam daretur tibi nunc domnum

meum videre Dominicum, qui quod imperitae linguae conamur officio, ipse te efficaciori luculentissimae vitae doceret et informaret exemplo. Hic denique a tribus jam circiter annorum lustris lorica ferrea vestitur ad carnem, duobus autem ferreis circulis in corpore cingitur, duobus item per brachiorum arcos arctatur .

CAPUT X. *Duodecim psalteria continenter absolvit, virgis interim se caedens.*

Sed quia de illo in aliis nostris opusculis jam plura digessimus, nunc quod vix ante **493** sex dies ad nos veniens retulit, proferamus. Ait itaque: «Contigit me nosse, quod scripseris, novem me uno die psalteria decantasse cum corporalibus disciplinis. Quod certe cum audivi, tremefactus expavi, et conscientia remordente congemui. Vae, inquam, mihi, ecce hoc de me, nesciente me, scriptum est; et tamen utrum a me hoc fieri potuisset, ignoro. Ergo rursus experior, et an hoc implere potuerim, indubitanter agnoscam. Quarta igitur feria me vestibus exui, et armata scopis utraque manu, totam noctem ducendo pervigilem psallere ac me verberare non destiti, donec die altero decursis duodecim ex more psalteriis, die tertio decimo ad psalmum, *Beati, quorum*, usque reptavi. Porro, quod nobis durum saepe videtur et asperum, quam ille puerile deputet ac despectum, uno doceamus exemplo. Frater quidam cum se scoparum ictibus nimis abhorreret atterere, atque ut ipse sibimet plagas inferret atque perferret, gravissimum judicaret, tandem tamen domni Dominici crebrius insistentis adhortationibus

acquievit, ac per modulationem totius psalterii, et insuper quinquaginta psalmorum sibimet disciplinam inferre propriis manibus non cessavit.

«Erat autem nox illa praecedens Dominicam diem et B. Michaelis festivitatem. Cumque facto mane ad praedictum senem frater ille venisset, timensque ne de discretione redargueretur, cum quod egerat, per ordinem retulisset, hac ille voce respondit: Noli, frater, pusillanimis esse vel pro hac tua quae nunc est, infirmitate diffidere; potest enim Deus ex imis te ad altiora provehere, et hujus lacteolae tuae conversationis infantiam ad juvenilis roboris incrementa firmare. Et adjiciens ait: Nos etiam primo pedetentim coepimus, sensimque ad quod nos divina pietas perducere voluit, licet imbecilles ac fragiles educti sumus. Sicque factum est ut non eum de immoderato fervore, sicut ille timebat, argueret, sed ne desperationi succumberet, tanquam qui minimum quid egerit, animum refoveret. Hujus itaque sancti senis exemplo faciendae disciplinae mos adeo in nostris partibus inolevit, ut non modo viri, sed et nobiles mulieres hoc purgatorii genus inhianter arriperent. Nam et relictis Tethbaldi, sublimis utique generis, et non infimae dignitatis, mihi aliquando retulit, per praefixam hujus disciplinae regulam centum annorum se poenitentiam peregisse.»

In epistola etiam ad Joannem priorem eremi, quae juxta Suavicinum montem est constituta, cum eum ejusque subjectos ad extensionem brachiorum in orationibus exhortatorie provocarem, dixi prius de quodam ferventissimo **494** in amore Christi fratre nostro, Adam nomine, deinde Dominicum in exemplo subjeci, ita inquires: «Habemus autem quemdam juveniculum fratrem, qui mihi

confessus est a capite usque ad finem psalterii elevata se brachia tenere, dum psallit, ita ut laquear tabulatum cellulae manibus saepe contingat. Hac tamen discretione servata, ut per quinquagenos psalmos ad momentum brachia remissa deponat et protinus erigat. Habemus et alterum provectionis aetatis, incurvum videlicet senem, et, ut tibi secrete confitear, hic Dominicus est. Is itaque quamdam scriptiunculam reperit, ubi dicebatur: Quia si quis duodecim illic notatos psalmos vici quater, erectis in modum crucis manibus caneret, pro uno posset anno poenitentiae regulariter compensare. Protinus ille in exercitium id quod dicebatur, arripuit, et duodecim illos psalmos, extensis in modum crucis brachiis, sicut dictum est, viginti sex vicibus sub nullo prorsus intervallo, sed uno ductu quotidie decantabat.» Scripsi super hoc et in aliis fortassis opusculis, sed quia vel ad praesens desunt, vel facile memoriae non occurrunt, jam ab eorum replicatione quae scripta sunt, ad nova quaelibet articulus transferatur.

Enimvero quasi quidam divinus ignis in ejus pectore jugiter aestuabat, qui nunquam permittebat eum a spiritalis exercitii labore quiescere. Aliquando namque cum ego perquirerem sacrosancto die paschali caeteris fratribus juxta morem, meridie quiescentibus, utrum et ipse dormisset, ait: Certe, pater, dixi in corde meo, quid mihi tam longis adhuc noctibus in die dormire? Extensis itaque in crucis effigiem brachiis, psalterium coepi, quo me sic stante decurso, signum protinus horae nonae personuit. Hoc itaque modo junxi victoriam crucis cum gloria Resurrectionis. Aliquando cum de quotidianis, ut mos est, invicem confabularem operibus, ait: Hac etiam nocte quid mihi contigerit, manifesto. Nam dum solutus sopore surrexi, mox brachiis in modum crucis

extensis, psalterium coepi; cumque psalmis omnibus et canticis, quae sequuntur, hymnisque decursis, eo loci jam essem, ut solo catholicae fidei psalmo et litanis deberem cuncta concludere, accidit in mentem, ut interim ista dimitterem, ac pro defunctis psalterium decantarem. Igitur brachia non deponens, ad defunctorum psalterium transii, quod juxta morem, per quinquagenos psalmos trifaria lectionum interpolatione distinxi. Quo sic expleto, ad id protinus quod omiseram, redii; atque hoc, quod de primo psalterio reliquum erat, explevi. Cumque de tertio consequenter aggrediendo psalterio cogitarem, benefactum, ut ita dixerim, repente signum nocturnae synaxis insonuit, quod me depositis ulnis **495** officium cum fratribus celebrare coegit; et certe tunc nescio, quo anni tempore, noctes breviores erant.

CAPUT XI. *Scutica se mire flagellat.*

Aliquantis porro ante obitum annis, quasi novum supplicii genus inveniens, virgarum scopas in corrigiarum scuticas vertit; semelque gustato, quia duriores sunt, in his verberandi se consuetudinem posuit. Hoc flagellum, si quando egrederetur ad saeculum, portabat in sinu, ut ubicunque eum jacere contingeret, a verberibus non vacaret. Aliquando vero cum loci occasio non praeberet, ut totum se posset exuere, per crura saltem et femora, per caput atque cervicem sese non cessabat affligere. Circulis quoque ferreis quatuor, quia sibimet prae longa consuetudine quasi jam viluerant, quatuor item superaddidit, ut duobus in coxis, duobus consequenter in

cruribus stringeretur. Enim vero loricas, quibus utebatur tanquam cilicia vel lanea quaelibet indumenta, post menses, sive post spatium prolixius abluebat, ut rubiginem deponerent et aridis ingerendam membris uredinem non haberent. Porro autem cum omnes qui in cellulis habitamus, hoc elaboremus, ut pro muniendis a frigore pedibus vestimenta usque ad imum defluant pavementum, hoc etiam nobis in eo intolerabile videbatur, quia cum in eremo semper et ocreas nesciret et calceos, vestes tamen ejus ad tibias vix medias descendebant. Nudatus autem ad suscipiendam in capitulo disciplinam, quod scilicet omittere nunquam volebat, exesis jejunio membris et hamatae loricae mole detritis, Aethiopicam contraxisse nigredinem videbatur. Vestimenta vero lurida et cariosa, ut ita dixerim, videbantur vetustate consumpta. Hoc mihi saepe dicebat: In hoc psalmodia provenit cito psallenti, si cor ad verba teneat, si quod lingua loquitur, mens veraciter comprehendat; alioquin si cor vagatur, psalmorum cursus ad finem, lingua nunc fallente, nunc tepescente, tarde perducitur. Aiebat etiam quia somnum somnus adescat, et vigiliae vigilias pariant. Nam corpus humanum, in quo paulatim prius enutritur, in hoc per incrementa postmodum roboratur.

Sed hic me quispiam fortasse redarguat, qui videlicet, non tam quem vivendi ordinem Vir sanctus habuerit, sed quibus miraculis in hac vita claruerit, audire festinat. Cui me breviter hoc respondere sufficiat, quoniam et Maria et Joannes Baptista miraculum fecisse non leguntur, cum tamen eorum vita non qualibet Scriptura, sed Evangelio testante, narretur. Quanquam Maria in solo partu quem edidit, omnium procul dubio sanctorum virtutes ac signa praecellit. Hoc etiam inseram, quia uberiores fructus praebet

audientibus **496** sanctorum virorum mirabilis vita quam ostensa miracula. Illa siquidem exigit imitationem, ista solam ingerunt admirationem. Miracula docent quomodo illi sancti fuerunt; vita vero insinuat qualiter et nunc homines fieri valeant sancti. Praeterea qui miraculum quaeris, nonne tibi videtur esse mirabile, hominem fragili adhuc carne circumdatum, ut ita loquar, angelitus vivere, adeo ut inter quamplurima hominum millia vix unum ejus similem valeas reperire? Et certe quam plures hodieque sunt inferioris vitae, per quos Deus omnipotens dignatur virtutes ostendere.

Jesu teste, non mentior, quia necdum tres menses, elapsi sunt, ex quo ad me, in Gamugni videlicet eremo diversantem, duo adolescentes monachi venerunt, quorum alter de Spoletina monarchia, alter vero de Venetiae partibus, Polensi videlicet urbe, oriundos se esse dixerunt. Sed Venetus, vocabulo Michael, sicut nobis in confessione perhibuit, in ipso suae conversionis initio, circulo se ferreo sub hac desiderii sui pactione constrinxit, rogans Dei omnipotentis obnixae clementiam, ut cum locum saluti suae congruum reperiret, confestim ille circulus frangeretur. Porro autem ipso die quo eremum novus hospes ingressus est, vix post trium horarum spatium, dum in B. Benedicti regula, sicut est idiota, utcunque syllabatim legeret, repente compunctionis eum spiritus in lacrymas solvit, eodemque momento circulus ille fractus apparuit. Quod miraculum, quoniam alibi jam nos descripsisse meminimus, celeriter transcurrentes, sequens aliud, quod necdum litteris insertum est, enucleatius digeramus.

CAPUT XII. *B. Viri in domanda carne excessus.*

Paulo post namque Ravennam urbem, me jubente, perrexit, ut reculas suas atque sarcinulas, quas ibi de navi prodiens reliquerat, exportaret. Illic itaque apud fabriles officinas nova ferreorum nexuum armamenta confinxit, multisque se vinculis per diversa membra ipse sibimet iudex et reus violenter arctavit. Nam duo dependebant vincula cervice tenus per humeros altrinsecus, hinc ad sexum, illinc usque ad femur; duos vere in coxalibus circulos, duos suscepit in ulnis. Undique igitur tam multiplici constrictione vallatus, ad nos rediit secrete, quod circa se factum erat ostendit; neve quod fecerat immutarem, vix tandem voti compos obtinuit. Sed cum haec illum ultra vires tormenta gravarent, et ex attritis carnibus jamjam fetor erumperet, insuper accessit, quod cor fratris gloriam respuentis acrius perturbavit. Coepit enim hujus mysterii fama prorumpere, et prius per fratrum, deinde per ora supervenientium quorumlibet volitare. Rogavit itaque omnipotentis Dei misericordiam, ut **497** quid sibi super hoc coepto placeret, per suae virtutis indicium evidenter ostenderet. Interim vero dum hujusmodi precibus frequenter insisteret, bis per somnium confortatus audivit: quia ferramenta illa jam essent divinitus resoluta. Porro autem in festivitate beatorum apostolorum Simonis et Judae, quam nuperrime celebravimus, dum nocturno cum fratribus interesset officio, repente duo illa ferramenta quae super humeros posita utrinque inferius dependebant, ventremque cum renibus coarctabant, prorsus effracta sunt, et unum in duas, alterum in tres divisum est partes. Caeteri vero circuli non quidem per partes abrupti, sed ita laxati sunt, et quadam facti sunt mollita lenitate flexibiles, ut quodammodo non tam

ferrei quam plumbei viderentur, adeo ut etiam si vellet defluentibus eis ac prolabantibus astringere se, ultra non posset. Sic sic frater, qui sanctae devotionis aestuanti fuerat ardore constrictus, pio Dei iudicio est mirabiliter absolutus. Quid ergo magnum si per Dominicum, mirabilem videlicet virum, signum aliquod Deus voluisset ostendere, cum in ipso sui tirocinii exordio per hunc juveniculum duo miracula dignatus est exhibere, cum laudabilius sit fortia peregissee quam nova? Unde David cum praemisisset: *Mirabilis Deus in sanctis suis*; protinus addidit: *Ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suae* (**Psal. LXVII**). Non ait signa, sive prodigia, sed ipse dabit virtutem et fortitudinem.

Praeterea cum Romanus quidam, Stephanus nomine, iudex sacri palatii summam praesidatus administraret Auximi, exigente causa, Dominicus ad eum venit, eumque super quadam eremi possessione, quam ex jure sedis apostolicae detinebat, obnixè rogavit. Quem ille utpote nulla vestium compositione festivum, despiciens sprexit; eique nil eorum quae poscebat, indulxit. Cumque sibi a circumstantibus diceretur. Noli eum tam dure suscipere, sanctus enim vir est. Ille tanquam fel evomens, ait: Sit sanctus, ut vultis: sed beatus Petrus certe sanctior est, cujus ego causam in hac administratione defendo. Igitur impos coepti Dominicus rediit ad cellulam; ille quoque post paululum reversus est Romam. Porro puer quidam despicibilis, qui ad exsequendum quodcunque negotium in administratione remansit, quidquid Dominicus petierat a iudice, cuncta reverenter implevit. Iudex autem non diu postquam ad propria repedavit, hostilibus gladiis perfossus interiit, multasque divitias, quia sobolem non habebat, extraneis haeredibus dereliquit.

Erat praeterea Dominicus valde cautus in verbis, ut apte sibi congrueret illa sententia, qua Jacobus apostolus ait: *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir (Jac. III)*. Nam si quando etiam quaereretur, quota diei hora esset, nunquam absolute dicebat, tota est; sed **498** cum additamento semper, prope tertia hora est, prope sexta hora est. Inquisitus a me cur semper ita diceret: In hoc, inquit, mendacium caveo. Nam sive sit hora transacta, sive adhuc fortassis immineat, propinqua tamen est, quae videlicet a momento in quo loquimur, non elongatur.

Habebat aliquando cellulam juxta monasterium, quod dicitur Coniunctuli. In vigilia itaque Dominicae Nativitatis, cum tota praecedenti Quadragesima mansisset inclusus, tantisque jejuniis atque laboribus esset vehementer afflictus, invitante gloria solemnitatis egressus, abbati loci humiliter procidit, veniam petiit, actus suos et cogitationes lacrymabiliter accusavit. Ille autem, ut erat juvenculus, levis moribus et consiliis spiritualibus insuetus, cum sibi sufficeret unum psalmum vel perexiguum quid imponere, praecepit ut pro his quae confessus fuerat, triginta psalteria decantaret. Qua nimirum ille sententia velut sagitta percussus, ad cor rediit, atque hoc provenisse ex divini dispositione iudicii deputavit. Itaque regressus in cellulam, nunquam prodiit, donec praefixum indictae poenitentiae canonem instantissima sedulitate persolvit.

CAPUT XIII. *Felix ejus excessus e vita.*

Solebat autem per intervalla, licet parcissime, vinum bibere; sed longe antequam defunctus est, decrevit ab eo penitus abstinere. Ut itaque jam omissis caeteris ad obitum veniamus, patiebatur gravedinem stomachi, crebris insuper capitis doloribus cruciabatur. Et quoniam alterum saepe procedit ex altero, proposuit ad purgandum stomachum antidoti sumere poculum. Sexta igitur feria per continuum diem vix desiit, vel modulandis psalmis insistere, vel corrigiarum se ictibus flagellare. Nocte vero sopore deposito, suscepit antidotum, deinde coepit angustari, et de stomachi dolore graviter conqueri. Post decursum itaque nocturnae synaxis officium, post matutinos hymnos, cum prima jam hora sibi a fratribus qui aderant cantaretur, sanctum Deo spiritum reddidit. Invenerunt autem et alteram loricam, praeter eam qua indutus erat, lateribus ejus sindonis more substratam. Unde suspicati sunt fratres, hoc sibi praeter consuetudinem nullatenus accidisse, et quia se sub eam sanus tenere consueverat, super quam videlicet et in infirmitate jacebat.

Somniaverat autem tunc quidam frater de me, quod oculorum lumen amiseram. Quod dum ego Hildebrando venerabili Romanae Ecclesiae archidiacono in Lateranensi palatio retulissem: Nequaquam, inquit, ut times, hoc tibi propinqua est mortis indicium, sed familiaris **499** tibi aliquis exstinguetur, qui tibi et charus sit, sicut oculus et lumen tuum, ac splendor in bonis operibus videatur. Et, o verum, sed amarius omni felle praesagium! Tertio die postquam Romanis moenibus sum egressus, ecce mihi relatio crudelis occurrit, quae mihi nihil minus opinanti caecatum me remansisse perhibuit: Dominum scilicet et illuminatorem meum Dominicum ex hoc saeculo nuper egressum. Illico mihi

liquido patuit, dum ille petiit lucis auctorem, in tenebrarum me remansisse caligine. Fratres autem corpus ejus, ne a vicinis monachis eorum raperetur e manibus, in eadem in qua defunctus est cellula, defossa humo, celeriter obruerunt. Nos autem ipso die Dominico quo eremum ingressi sumus, sanctum corpus inde sublatum reverenter, ut dignum erat, in capitulo sepelivimus. Et cum nonus esset depositionis ejus dies, praedictum corpus sanum illibatumque reperimus.

Eant nunc qui carnis suae delectantur illecebris, medullas absorbeant voluptatum, et occisionis victimae ad aeternum nutriantur incendium, in superbiae se cornibus efferant, ventilent innocentes, ad votum molliter vivant, ut eorum viscera postmodum poenis semper ultricibus amarescant. Nunc velut infrenes equi, per voluptatum suarum prata discurrant, ut post eorum manus et brachia districtiois extremae lora cohibeant (**Gal. VIII**). Dominicus autem noster stigmata Jesu portavit in corpore, et vexillum crucis non tantum in fronte depinxit, sed cunctis etiam undique membris impressit. Exustus et aridus ab humore calami, et junci uberibus coelestis gratiae meruit imbribus irrigari. Hic ferrea lorica praecingitur, illic niveis angelicae gloriae vestibibus decoratur. Hic duritia cubilis atteritur, illic molli patriarcharum gremio confovetur. Tota haec vita facta est sibi parasceve crucis, illic autem festivus et splendidus aeternam celebrat gloriam resurrectionis. Nunc inter ignitos supernae Hierusalem lapides emicat, nunc ornatus victoriarum suarum titulis aeterna laude triumphat, atque in illa beatorum civium jucunda societate conjubilat.

Obiit autem B. Dominicus pridie Idus Octobris , regnante
Domino nostro Jesu Christo, qui cum Deo Patre et Spiritu
sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.